

Työ- ja elinkeinoministeriö
Kirjaamo
PL 32
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@tem.fi

SUOMEN TEOLLISOIKEUDELLINEN YHDISTYS RY:N LAUSUNTO LIIKESALAISUUSDIREKTIIVIN KANSALLISTA TÄYTÄNTÖÖNPANOJA VALMISTELLEEN TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN TYÖRYHMÄN MIETINTÖÖN SISÄLTÄVÄSTÄ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI (TEM/1611/00.04.01/2016)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Suomen teollisoikeudellinen yhdistys ry:ltä (jäljempänä "STY") lausuntoa liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön sisältyvästä luonnoksesta hallituksen esitykseksi (jäljempänä "luonnos"). Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiasta.

Lausuntopyynnössään työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt STY:tä lausumaan erityisesti lakiluonnoksen 3 §:stä, 4 §:stä, ehdotuksesta oikeuspaikaksi sekä teknisten ohjeiden osalta ehdotetusta sääntelystä. Edellä mainituista sekä ehdotetusta sääntelystä eräiltä muilta osin STY toteaa kunnioittaen seuraavaa:

Yleistä

Teollisoikeuksien ja tekijänoikeuksien väliset raja-aidat ovat madaltuneet teknologian ja liiketoimintamallien kehityksen myötä. Liikesalaisuuksien suojalla täydennetään yksinoikeuksiin perustuvia aineettomien oikeuksien suojamuotoja. Digitalisaation ja teollisen internetin myötä liikesalaisuuksien merkitys on entisestään kasvanut ja liikesalaisuudet ovatkin nousseet osalla aloista merkitykseltään osin perinteisempien immateriaalioikeudellisten suojamuotojen rinnalle ja ohi. STY pitääkin tärkeänä, että liikesalaisuuksien suoja on kattava ja tehokas.

3 §. Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen

Käänteismallinnus

Liikesalaisuusdirektiivin 3 artiklan 1-kohdan b)-alakohta sisältää käänteismallinnusta (reverse engineering) koskevan säännöksen. Säännöksen mukaan liikesalaisuuden hankinta katsotaan lailliseksi, jos liikesalaisuus saadaan havainnoimalla, tutkimalla, purkamalla tai testaamalla sellaista tuotetta tai esinettä, joka on asetettu yleisön saataville tai joka on laillisesti sellaisen tiedon hankkijan hallussa, jota ei koske oikeudellisesti pätevä velvoite rajoittaa liikesalaisuuden hankintaa. Edelleen liikesalaisuusdirektiivin mukaan mainittua vapautta tehdä tällaisia käänteismallinnukseen liittyviä sopimusjärjestelyjä voitaisiin kuitenkin rajoittaa lailla.

Käänteismallinnusta koskeva liikesalaisuusdirektiivin säännös on implementoitu luonnoksen 3 §:n 4 momentin 2-kohtaan. Luonnoksen kyseinen kohta ei sisällä liikesalaisuusdirektiivissä viitattuja rajoituksia käänteismallinnukseen liittyvistä sopimusjärjestelyistä.

STY pitää luonnoksessa valittua lähestymistapaa kannatettavana: Mahdollisuus kieltää käänteismallinnus on erittäin tärkeää muun muassa innovatiivista tutkimus- ja tuotekehitystä tekeville yrityksille,

tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tahoille, sillä käänteismallinnuksella voidaan paljastaa merkittäviä tuotteisiin ja teknologioihin liittyviä liikesalaisuuksia ja muiden immateriaalioikeuksien kohteena olevia innovaatioita. Tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostavien yritysten kannalta olisi kestävämpiä, että esimerkiksi prototyyppi- ja testausvaiheessa tuotteita yhteistyökumppaneille luovutettaessa ei käänteismallinnusta voitaisi estää ja siten kaikki tutkimukseen tehdyt investoinnit ja uudet liikesalaisuuksiksi katsottavat innovaatiot olisivat suoraan yhteistyökumppanien saatavilla käänteismallinnusta käyttäen. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että julkistamattomat keksinnöt voisivat paljastua aiheettomasti. STY siten katsoo, että käänteismallinnusta koskevia sopimusjärjestelyjä ei tulisi kansallisessa lainsäädännössä rajoittaa tekijänoikeuslain nykytasoa enempää.

Työntekijöiden ja työntekijöiden edustajien tiedonsaantia ja kuulemista koskeva oikeus

Luonnoksen 3 §:n 4 momentin 3-kohdan mukaan oikeudetonta ei ole liikesalaisuuden hankkiminen käyttämällä työntekijöiden tai työntekijöiden edustajien tiedonsaantia ja heidän kuulemistaan koskevaa oikeutta. Tämän osalta STY katsoo, että tulee huolehtia siitä, että näin hankitut liikesalaisuudet myös pysyvät liikesalaisuuksina. STY ehdottaakin, että luonnoksen perusteluja täydennetään tältä osin.

Rikoslaisissa mainitut oikeudettoman hankkimisen keinot

STY pitää ilmeisenä, että rikoslain alla rangaistavan toiminnan tulisi olla samassa asemassa nyt käsillä olevassa luonnoksessa olevien salassapitovelvoitteiden kanssa. Näin ollen liikesalaisuuden oikeudetonta hankkimista tulisi olla myös rikoslaisissa yritysvakoiluna mainitut oikeudettoman hankkimisen keinot. STY katsoo, että luonnoksen perusteluja tulisi täydentää tältä osin.

4 §. Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen

Salassapitovelvoitteen kesto

Nykyllä lainsäädännössä salassapitovelvoitteet ovat kestoiltaan erimittaisia siitä riippuen, minkä lain (SopMenL, TSL, RL) säännöksestä on kysymys. Käytännössä tätä tilannetta on usein pidetty hankalana ja se on johtanut osaltaan siihen, että erillisten salassapitosopimusten merkitys on korostunut. STY pitäisikin johdonmukaisena, että laissa määritelty salassapitovelvoitteen kesto olisi yhdenmukainen eri laeissa.

Salassapitovelvollisuuden alkaminen

Luonnoksen 4 §:n 2 momentin 4-kohdassa mainitaan salassapitoperusteeksi tilanne, jossa henkilöä sitoo liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite. Liikesalaisuusdirektiivin sanamuoto kattaa kuitenkin myös tilanteet, joissa tällainen sopimus tai muu velvoite on syntynyt jo alun perin liikesalaisuutta saataessa tai vasta myöhemmin. Salassapitosopimuksia tehdään käytännössä usein tiedonvaihdon jo alettua. STY katsookin, että nyt käsillä olevan luonnoksen perusteluihin tulisi täsmentää, että lain sanamuoto kattaa sekä tilanteet, joissa liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite on syntynyt samanaikaisesti, että tilanteet, joissa sopimus tai velvoite on syntynyt eri aikaan liikesalaisuuden saamisen kanssa.

Rikoslaisissa mainitut oikeudettoman käyttämisen ja ilmaisemisen keinot

Vastaavasti kuin yllä liikesalaisuuden oikeudettoman hankkimisen osalta on todettu, STY pitää ilmeisenä, että rikoslain alla rangaistavan toiminnan tulisi olla samassa asemassa nyt käsillä olevassa luonnoksessa olevien salassapitovelvoitteiden kanssa. Näin ollen liikesalaisuuden oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista tulisi

olla myös rikoslaissa mainitut oikeudettoman käyttämisen ja ilmaisemisen keinot (yrityssalaisuuden rikkominen ja väärinkäyttö). STY katsoo, että luonnoksen perusteluja tulisi täydentää tältä osin.

Ehdotus oikeuspaikaksi

Luonnoksen 16 §:n 1 momentin mukaan toimivaltainen tuomioistuin liikesalaisuuksia koskevissa riita-asioissa olisi käräjäoikeus. Lisäksi 16 §:n 2 momentin mukaan oikeushenkilöä tai elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus riita-asiassa voitaisiin tutkia myös markkinaoikeudessa. Luonnoksen mukaan käräjäoikeuksilla ja markkinaoikeudella olisi siten osin rinnakkainen toimivalta liikesalaisuuksia koskevissa riita-asioissa.

Vuodesta 2013 lähtien immateriaalioikeudellisten asioiden käsittely on ollut keskitettynä markkinaoikeuteen. Markkinaoikeus on myös ollut toimivaltainen käsittelemään muun muassa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain alaan kuuluvia asioita, kuten esimerkiksi liikesalaisuusasioita. Markkinaoikeuteen on siten jo pidemmän aikaa keskitetty osaamista niin immateriaalioikeudellisissa kuin niihin liitännäisissä markkinaoikeudellisissa asioissakin.

Liikesalaisuuksien suoja muodostaa tärkeän suojan monille innovaatioille ja tieteellisesti, taiteellisesti tai taloudellisesti merkittävälle työn tuloksille. Tämä suoja on osin päällekkäistä muiden immateriaalioikeudellisten suojamuotojen kanssa. Liikesalaisuuksia koskevat asiat linkittyvätkin usein muihin immateriaalioikeudellisiin asioihin ja edellyttävät tuomioistuimelta kokemusta, osaamista ja juridista – sekä toisinaan myös teknistä – asiantuntemusta juuri näistä kysymyksistä.

STY katsookin, että tulisi pyrkiä järjestelmään, jossa liikesalaisuuksia koskevat riita-asiat tulisivat ensisijaisesti ratkaistavaksi markkinaoikeudessa. Tämä koskee erityisesti asioita, joissa vastaajana on oikeushenkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö. Vaikkakaan kaikkien liikesalaisuuksiin liittyvien riita-asioiden käsittely markkinaoikeudessa ei ole täysin ongelmaton, STY pitää tärkeänä, että myös jatkossa immateriaalioikeudellisten ja liikesalaisuuksia koskevien riita-asioiden substanssikysymysten ratkaisemiseen tarvittavaa asiantuntemusta pyritäisiin keskittämään markkinaoikeuteen. Koska rinnakkainen toimivalta johtanee käytännössä osin oikeuskäytännön – ja siten lain tulkinnan – sirpaloitumiseen niin ensimmäisen asteen kuin muutoksenhaunkin osalta, keskittämispyrkimyksillä voitaisiin osaltaan edistää oikeuskäytännön linjakkuutta ja siten lainkäytön ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta.

STY haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, että markkinaoikeudessa on erityisesti keskitytty juttujen keskimääräisten käsittelyaikojen lyhentämiseen siten, että ratkaisut pääasioissa saataisiin noin vuodessa. Riita-asioiden nopea käsittely on tärkeää myös liikesalaisuusasioissa, sillä asioiden pitkittynyt käsittely heikentää osaltaan liikesalaisuuksien suojaa ja täytäntöönpanoa.

STY katsoo, että tuomioistuinten oikeudenkäyntimaksujen nykytasojen ei tulisi olla ratkaiseva tekijä määritettäessä tässä yhteydessä sitä, minkä tuomioistuimen tulisi olla toimivaltainen ratkaisemaan liikesalaisuuksia koskevia riita-asioita jatkossa: Toimivaltakysymys tulisi sen sijaan ratkaista tarkastellen muun muassa asiantuntemukseen, tehokkuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen liittyviä näkökohtia. Vaikkei oikeudenkäyntimaksun suuruus siten suoraan liitykään lausuntopyynnön kohteena olevaan asiaan, STY haluaa kuitenkin korostaa myös tässä yhteydessä tarvetta tarkistaa markkinaoikeuden oikeudenkäyntimaksujen suuruutta: Liikesalaisuuksia ja muita immateriaalioikeuksia koskeva oikeussuojan tarve ei riipu yrityksen koosta tai liikevaihdosta ja yksittäinen riitatilanne voikin olla pienemmälle yritykselle elintärkeä, vaikka riidan suora rahallinen arvo voisi näyttäytyä vaatimattomampana. Nykytasolla olevat oikeudenkäyntimaksut (2000 euroa) ovatkin käytännössä muodostaneet erikokoisille yrityksille kynnyksen

asioiden viemiseen markkinaoikeuteen. Tämän johdosta STY katsoo, että markkinaoikeuden oikeudenkäyntimaksujen tasoa tulisi lähitulevaisuudessa tarkistaa kokonaisuudessaan.

Teknisten ohjeiden osalta ehdotettu sääntely

STY kannattaa teknisiä ohjeita koskevan sääntelyn sisällyttämistä samaan lakiin liikesalaisuuksia koskevan sääntelyn kanssa.

Teknisten ohjeiden osalta luonnoksen perusteluissa todetaan, että tarkoituksena on olemassa olevan oikeustilan säilyttäminen. STY katsoo, että teknisiä ohjeita koskevan sääntelyn osalta tulisi edelleen täsmentää, että teknisen ohjeen ilmaisemista ja käyttöä koskevat rajoitukset eivät sovellu julkiseen materiaaliin eli eivät esimerkiksi koske tilanteita, joissa tekninen ohje (tai sen käyttö) on julkisesti saatavilla, julkisesti saatavilla olevaa tietoa tai julkisesti saatavilla olevasta tiedosta johdettavissa hyödyntämättä teknistä ohjetta tai muuta luottamuksellisesti saatua ei-julkista tietoa.

Lisäksi, kuten jäljempänä tietokoneohjelmien osalta on vastaavasti todettu, teknisen ohjeen osalta perusteluissa tulisi täsmentää, että tekninen ohje voi olla tietokoneohjelman lähdekoodi tai muu ohjelman osa kuten ohjelman rakenne, määrittely tai siihen sisältyvät algoritmit.

Eräistä muista säännöksistä

Loukkaavien tavaroiden määritelmä ja palvelut

Liikesalaisuusdirektiivi lähtee siitä, että liikesalaisuuden oikeudetonta käyttöä ja ilmaisemista koskeva sääntely koskee niin tuotteita kuin palveluitakin. Myös nyt käsillä olevan luonnoksen perusteluissa todetaan luonnoksen koskevan palveluita. Luonnoksessa säännöstasolla puhutaan kuitenkin ainoastaan loukkaavista tavaroista ja perusteluissa todetaan vain yleisessä osassa sekä 2 §:n osalta yleisesti, että "[d]irektiiviä *vastaavasti uusi liikesalaisuuslaki koskee myös palveluita.*" Tämän ohella 8 § 1 momentin 1- ja 3-kohtien osalta todetaan erikseen, että kohdissa mainitut toimenpiteet "*voitaisiin soveltuvin osin kohdista myös palveluihin*".

STY katsoo, että selvyiden vuoksi perusteluosaa tulisi täydentää siten, että on yksikäsitteistä, että loukkaavia tavaroita koskeva määritelmä kattaa myös liikesalaisuuksia loukkaavat palvelut. Tämä täsmennys voitaisiin tehdä esimerkiksi 2 §:n määritelmien yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Tietokoneohjelmien suoja

Liikesalaisuuksien suoja on tekijänoikeuden ohella keskeinen suojamuoto tietokoneohjelmille. Tekijänoikeudellinen suoja rajautuu kuitenkin pitkälti lähdekoodiin. Onkin tärkeää, että tietokoneohjelmille voi myös jatkossa saada relevanteilta osin liikesalaisuussuojaa.

STY katsoo, että luonnoksen määritelmien perusteluja tulisi täydentää niin, että on yksikäsitteistä, että liikesalaisuussuoja kattaa myös tietokoneohjelmat ja tietokannat. Esimerkiksi liikesalaisuuden määritelmän perusteluja tulisi täydentää siten, että perusteluista käy ilmi, että liikesalaisuuksia voivat olla mm. tietokoneohjelman lähdekoodi tai muu ohjelman salassa pidettävä osa, kuten ohjelman rakenne, määrittely tai siihen sisältyvät algoritmit tai tietokannat. Vastaavasti loukkaavan tavarahan määritelmän perusteluissa tulisi täsmentää, että tavarahan määritelmä ei ole rajattu vain fyysisiin esineisiin vaan kattaa fyysisten tavaroiden ja palveluiden ohella myös esimerkiksi tietokoneohjelman, tietokonepelin, näitä koskevan tallennusvälineen tai muun esineen, johon tietokoneohjelma sisältyy. Vastaavat muutokset tulisi tehdä myös

muualle perusteluosaan, kuten esimerkiksi 8 §:n 1 momentin 2-kohdan perusteluihin, joita tulisi täsmentää siten, että on yksikäsitteistä, että toimenpiteet voidaan kohdistaa myös esimerkiksi tietokoneohjelmaan tai tätä koskevaa tallennusvälineeseen.

Väliaikainen kiello

Luonnoksen 9 § sisältää säännöksen väliaikaisesta kiellosta. Säännöstä koskevista perusteluissa käsitellään ehdotetun säännöksen suhdetta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun turvaamistoimiin. Perusteluissa tai luonnoksen säännöstekstissä ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, miten säännös suhteutuu todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevista riita-asioissa annettuun lakiin.

STY katsoo, että perusteluja tulisi täsmentää siten, että varmistetaan, että todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevista riita-asioissa annetun lain 2 §:n säännös soveltuu myös jatkossa liikesalaisuuksia ja teknistä ohjetta koskeviin asioihin. Lisäksi todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevista riita-asioissa annetun lain 1 §:n 2 momenttiin tulisi päivittää viittaus luonnoksen ehdotuksen mukaiseen lakiin.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain tarkistaminen

Nyt käsillä oleva uudistus muokkaa osaltaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia (SopMenL). STY katsoo, että tämän uudistuksen myötä olisi ajankohtaista tarkistaa myös SopMenL:a kokonaisuudessaan pyrkien siihen, että nyt ehdotettujen poistojen jälkeenkin SopMenL olisi koherentti kokonaisuus ja vastaisi nykypäivän moninaisten liiketoimintamallien tarpeita. Tässä yhteydessä tulisi selvittää myös SopMenL:n uudistustarpeita ainakin muun muassa palvelukonseptien suojan sekä henkilökuvien ja goodwillin markkinoinnissa tapahtuvan käytön osalta.

Helsingissä, 29. päivänä marraskuuta 2017

Kunnioittavasti,

SUOMEN TEOLLISOIKEUDELLINEN YHDISTYS R.Y.
FINSKA FÖRENINGEN FÖR INDUSTRIELLT RÄTTSSKYDD R.F.

Johanna Flythström
 Puheenjohtaja

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys r.y. (ruotsiksi *Finska föreningen för industriellt rättsskydd r.f.*) on 1931 perustettu patentti-, hyödyllisyysmalli-, tavaramerkki-, mallioikeus- ja markkinointijuridiikka-alan ammattilaisten yhdistys. Yhdistyksessä on lähes 500 henkilö- ja yhteisöjäsentä. Yhdistyksen tarkoituksena on muun muassa edistää immateriaalioikeuksiin liittyvien hyvien käytäntöjen ja lainsäädännön kehitystä.